

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 46 (1249) 18 ЛІСТАПАДА 2015 г.

95-я ўгодкі Слуцкага збройнага чыну

Беларускае радыё: 90 гадоў у эфіры

15 лістапада 1925 года адбылося ўрачыстае адкрыццё шырокавашчальнай радыётэлефоннай станцыі. Упершыню ў эфіры працягнулі запаветныя слова: "Гаворыць Мінск!..". Быў наладжаны серыйны выраб радыёпрыёмнікаў, але транслявуча перадача маглі толькі ў радыусе 300 вёрстай і дучалі толькі 30 хвілін на суткі. Так гісторыя пачыналася... А сёлета Беларускае радыё адзначае ўжо сваё 90-гаддзе. Цяпер гэта сучасная высокатэхнолагічная структура, якая ўключае ў сябе два агульнанацыянальныя каналы (Першы нацыянальны канал Беларускага радыё і радыё "Культура") і 3 радыёстанцы ("Сталіца", "Радыус-FM", міжнароднае радыё "Беларусь"). Напярэдадні юбілею журналісты, якія працуяць на радыё падзяліліся сваімі ўспамінамі і разважаннямі пра эфірную будні, урокі прафесіі, а таксама пра мінулае і сучаснасць у гісторыі Беларускага радыё.

Алена ДАВІДОВІЧ, намеснік галоўнага дырэктара - дырэктар дырэктры інфармацыйнага і грамадска-палітычнага віддзялення Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё:

- Калі каратка казаць, то Беларускае радыё сёння - гэта сучаснае радыё з багатымі традыцыямі. Як і раней, яно пазіцыянуе сябе як радыё для ўсіх і для кожнага. Слоган Першага нацыянальнага - "Будзем разам!". Яго мы выбрали свядома, і ён акрэслівае нашу мэту: заўсёды быць цікавым для слухача, разам з ім аблікоўваць важнае, актуальнае і разам з карысцю праводзіць час.

Да 90-гадовага юбілею ў эфіры Першага нацыянальнага канала распачаты праект "Радыёлетапіс краіны", у якім мы звяртаемся да нашай багатай фанатэкі, архіўных запісаў, дзе можна пачуць галасы людзей розных часоў, успамінаем тых, хто працаваў у нас раней, расказываем і пра сённяшнія су-

часнае радыё. Зразумела, разам з краінай Беларускае радыё расло, мнялася, мадэрнізвацца. Момантам адліку сучаснага радыё можна лічыць 90-я гады мінулага стагоддзя. Эта новы час, новыя магчымасці.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ, галоўны дырэктар міжнароднага радыё "Беларусь", радыёвядовец:

- У маё жыццё радыё прыйшло вельмі рана. У дзяцінстве ў нас дома была чорная "талерка", якую любіла слухаць май баубуля. Радыё ў нас не выключалася. І сам я слухаў казкі па радыё і нават, калі гуляў, браў кніжку і казаў: "Добры дзень, я вам зараз прачытаю казку". Але ніколі не думаў, што буду працаваць на радыё. Аднак так атрымалася, што на працу ў полацкую газету "Хімік" мяне не ўзялі, але запрасілі на вытворчае аўяднанне "Палімір", і там была пасада "Рэдактар заводскага радыё". З того часу я перад мікрофонам. Ужо тады, пазнаёміўшыся з радыёйнай працай, працаваў свае паслугі Беларускаму радыё. А калі вызвалілася месца ўласнага карэспандэнта, то з сакавіка 1981 года стаў працаваць на гэтай пасадзе на Беларускім радыё, і эта доўжылася амаль 16 гадоў. Кожны дзень я павінен быў перадаваць сюды, на Чырвоную 4, тэктавую інфармацыю, рабіць рэпартажы... А з пераездам у Менск, ужо працуячы ў часопісе "Вожык", я працягваў прыходзіць на радыё. Аднойчы мяне, як пісьменніка, запрасіла на інтэрв'ю Галіна Шаблінская. І вось я зайшоў у студию і думаю: "Ня ўжо ніколі больш не сяду да мікрофона?". Таму, атрымаўшы ў 2002 годзе працову зноў працаваць тут, амаль што не раздумваючы, згадзіўся. Праз нейкі час мне працаваўлі ўзначаліць замежную рэдакцию. За мяжой беларус-

кае радыё ў той час вяшчала 4 гадзіны на 4 мовах. Для параннання - сёння ў нас 8 моў і вяшчаем круглыя суткі.

Уладзімір ТРАПІНОК, загадчык аддзела навін культуры дырэकцыі канала "Культура" Беларускага радыё:

- Я пачаў працаваць на радыё "Культура" ў 2003 годзе. Тады каналу споўнілася крху больш за год. Я быў сведкам таго, як тут з'яўляліся новыя праекты, фарміравалася сетка праграм. Ведаю, што многія перадачы ўзнікалі пасля нашых творчых нарад. Цяпер "Культура" гучыць суткі ў эфіры і працягнувае слухачам самыя разнастайнія праграмы, навіны культуры і іншае - ўсё для духоўнага ўзбагачэння нашага слухача... Для мяне прыходзіць на радыё - гэта радасць.

Вольга ВЕНСКАЯ, радыёвядоўца "Радыус-FM":

- У радыё ёсць свая бяспречная перавага перад тым жа тэлебачаннем: мы можам тут і цяпер упрыгодаць на жыццё, настрой і рэагаваць на запыты слухачоў. І так пачэна адчуваць сябе тым чароўным звязном, якое дапамагае каго-нібі знайсці, падзяліцца чым-нібі, можа пазнаёміць з цікавымі людзьмі, параць нешта, аказаць дапамогу ў складанай сітуацыі... У наш час радыё прадракаюць часам не самыя "вяслікавыя" перспектывы, але па-ранейшаму яно лідзіруе па аператыўнасці распаўсюджвання інфармацыі. Радыё, як вечны рухавік, - заўсёды гучыць, падбадзёрае галасамі дыджэяў, любімымі песнямі і цікавымі выпускамі навін. А нашы ўдзячныя слухачы - лепшы доказ таго, што кожны з нас на сваім месцы робіць сваю працу ад душы!

Паводле Алены ДРАПКО ("Звязда").

110 гадоў з дня нараджэння Яна Скрыгана

Ян (Янка) СКРЫГАН, сапр. Іван Аляксееўіч Скрыган (16 лістапада 1905, в. Труханавічы (цяпер Капыльскі раён, Менская вобласць) - 18 верасня 1992). Псеўданімы: Аўлас, Відук, Я. Відук, Ян Відук, Дзед Аўлас (з П. Броўкам), Крушына, Я. Крушына, Пірат) - беларускі пісьменнік, паэт, навеліст, нарысіст, публіцыст і крытык.

Нарадзіўся ў сялянскім сям'і. Пачатковую адукцыю атрымаў у мясцовай царкоўнапрыходской школе, потым вучыўся ў Слуцку ў Беларускай гімназіі і сельскагаспадарчым тэхнікуме.

У 1924 г. Ян Скрыган стаў супрацоўнікам слуцкай акруговай газеты "Вясковы будаўнік". Пасля ліквідацыі акругі і пераезду ў Рacosы працаваў загадчыкам Народнага дома пры выканкаме, затым - у рэдакцыі газеты "Чырвонае Полаччына", дзе пазнаёміўся з П. Броўкам. У 1932 г. закончыў літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне БДУ. Быў членам літаратурных аб'яднанняў "Маладняк" і "Літаратурна-мастацкая камуна". Будучы студэнтам, займаўся грамадска-палітычнай работай: у 1929 г. вы-

язджаў у Магілёўскую вобласць на калектывізацыю, у 1930 г. з брыгадай супрацоўнікаў газеты "Звязда" працаўваў на Гомельмашы па наладжванні сістэмнай арганізацыі заводскага жыцця, назіранні над якім перададзены ў кнігах нарысаў. У 1933-1936 гг. працаўваў у рэдакцыі газеты "Літараторыя і мастацтва".

13 лістапада 1936 г. Яна Скрыгана арыштавалі па абвінавачні ў "контррэвалюцыйнай дзеянісці" і засудзілі на дзесяць гадоў пазбаўлення волі з высылкай у Сібір (Кемераўская вобласць). У 1946 г. ён быў вызвалены, аднак пазбаўлены грамадзянскіх прав у пацігнадовы тэрмін. Працаўваў на пасадзе бухгалтара на гідролічным заводзе ў Фергане, на сланцахімічным камбінаце ў Эстоніі, куды пераехаў, каб быць бліжэй да Беларусі, дзе яму было забаронена жыць. 25 чэрвеня 1949 г. зноў арыштаваны і высланы ў Сібір, у Сухабузімскі раён, дзе працаўваў бухгалтарам у райкамгасе і МТС.

У снежні 1954 г. з Івана Аляксееўіча Скрыгана былі зняты ўсе абвінавачанні, ён быў поўнасцю рэабілітованы і ад-

ноўлены ва ўсіх правах. Пасля вяртання ў Менск пісьменнік актыўна ўклочыўся ў літаратурную дзеянісць: працаўваў рэдактарам у Дзяржвыдавецтве БССР, літкансультантам Саюза пісьменнікаў, рэдактарам і намеснікам галоўнага рэдактара часопіса "Полымя". Як добры знаўца мовы быў запрошаны галоўным рэдактарам выдавецтва "Беларуская савецкая энцыклапедыя" П. Броўкам на пасаду загадчыка літаратурна-кантрольнай рэдакцыі (1967-1975). Працаўваў адказным сакратаром камітэта па Дзяржжаных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры (1975-1985).

Bikipeida.

90 гадоў з дня нараджэння Кастуся Акулы

Кастусь АКУЛА (да эміграцыі Аляксандар Качан, 16 лістапада 1925, Верасе, Дзіненскага павета Віленскага ваяводства (цяпер Крулеўшчынскі сельсавет, Докшыцкі раён, Віцебская вобласць) - 29 студзеня 2008, Таронта, Канада) - беларускі пісьменнік і грамадскі дзеяч.

Маці пісьменніка цяжка захварэла і памерла напрыканцы жніўня 1939.

Падчас нямецкай акупацыі настаўнічаў, з вясны 1944 года - курсант Менскай афіцэрскай школы БКА. З лета 1944 года на эміграцыі. Ваяваў у складзе 2-га польскага корпуса Брытанскай арміі. У 1946-1947 гадах жыў у Вялікабрытаніі. Браў удзел у заснаванні Згур-

тавання беларусаў Вялікай Брытаніі. У чэрвені 1947 года пераехаў у Канаду. Адзін з заснавальнікаў Згуртавання беларусаў Канады, першы ягоны старшыня. Рэдагаваў газету "Беларускі Эмігрант", часопіс "Зважай" (1974-1997).

На Канадскай зямлі Кастусь Акула працягніў сваю літаратурную дзеянісць. Першай кнігай стала дакументальная аповесць "Змагарныя дарогі". Другая кніга "Томорроу is Yesterday", затым раман "Гараватка" у трох кнігах, раманы "За волю", "Заўтра ёсць учора", "Усякая ўсячына" (Проза, паэзія, п'еса) і інш.

У 1990-я гады наведаў Беларусь.

Bikipeida.

ISSN 2073-7033

9772073703003 >

Прэзентацыя зборніка матэрыялаў канферэнцыі "Моўныя права і іх абарона" ў 2-х татах

13 лістападаў
сядзібе ТБМ у Менску
прайшла прэзентацыя
зборніка матэрыялаў
канферэнцыі "Моўныя
правы і іх абарона" у
дзвюх татах.

У першы том
уваішлі ўласна тэксты
дакладаў і выступлен-
няў, якія прагучалі на
самой канферэнцыі: на
пленарным паседжанні і
ў дзвюх сесцях.

У другі том
уваішлі матэрыялы
маніторынгу моўнай
сітуацыі ў Беларусі, які
быў праведзены сябрамі ТБМ
на этапе падрыхтоўкі да кан-
ферэнцыі, а таксама рэальная

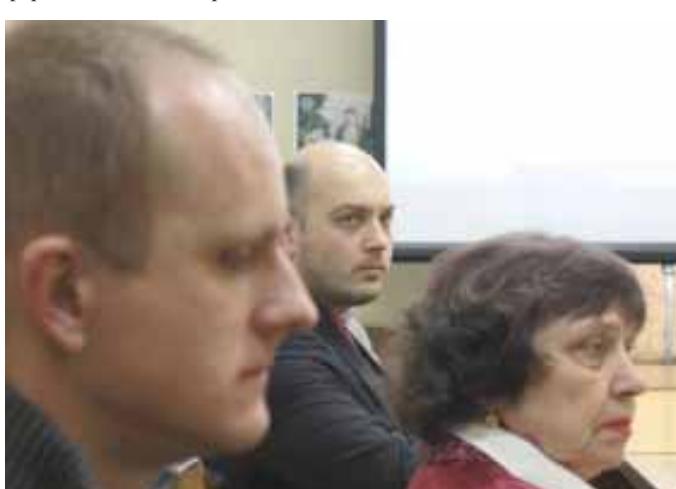
прапановы ТБМ па паляпшэн-
ні гэтай сітуацыі.

На прэзентацыі пры-

сутнічалі некаторыя аўтары
артыкулаў зборніка, выказваліся
прапановы пра далейшае
просоўванне моўных пра-
вой і арганізацыі новых
канферэнцый і фестываляў
мовы сумесна з рознымі
установамі (напр., Акадэ-
мія навук Беларусі).

Трэба меркаваць,
што наступная канферэн-
цыя ТБМ будзе прысвяча-
на моўнай бяспечы Бела-
русы, бо патрэба шырокага
амеркавання ў грамадстве
гэтай проблемы вісіць у па-
ветры, а ва Украіне канфе-
ренцыя з такой тэматыкай
толькі што прайшла.

Наші кар.

Грамадскае аб'яднанне

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск вул. Румянцава, 13, тэл. 284-85-11, разліковы расчутак:
№ 3015741233011 у ЦБІ №539 ААТ "Белізмвестбанка", г. Мінск, код 739

Іздастрычніка 2015г. № 176

Міністру інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
Ананіч Л.С.

Пр. Пераможцаў, 11,
220004, г. Мінск

Шаноўная Лілія Станіславаўна!

Як Вам, безумоўна, вядома, нядыўна беларуская пісьменніца Святлана Алексіевіч атрымала Нобелеўскую прэмію па літаратуре.

Беларускія СМІ сцвярджаюць, быццам дзяржаўныя выдавецтвы за апошнія 20 гадоў не выдалі ніводнай кнігі Святланы Алексіевіч.

Мы думаем, што Міністэрства інфармацыі неяк будзе реагаваць на гэтую сітуацыю, і пранануем наступнае:

- выдаць усе кнігі Святланы Алексіевіч за дзяржаўны кошт на дзяржаўнай беларускай мове годнымі накладамі, каб у кожнай бібліятэцы Беларусі і ў кожнай кнігарні былі кнігі Нобелеўскую лаўрэата па-беларуску.

Такія дзеянні будуть цалкам адпавяданць наступнаму выказванню Кіраўніка нашай краіны: "Беларуская мова з'яўляецца важнейшым нацыянальным культурным здабыткам".

З павагай,
Старшыня ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны"

А. Трусаў.

МІНІСТЭРСТВА ІНФАРМАЦЫИ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

пр-т Пераможцаў, 11, 220004, г. Мінск
тэл./факс: +375 17 203 92 31, +375 17 203 34 35
e-mail: info@mininform.gov.by

«06.11.2015 № 01-13/T-184

Аб звароце

Паважаны Алег Анатольевіч!

Ваш зварот ад 13 кастрычніка 2015 г. № 176 разгледжаны ў Міністэрстве інфармацыі.
Прапанова аб перавыданні кніг С. Алексіевіч будзе разгледжана выдавецтвамі пры фарміраванні
тэматычных планаў пры ўмове згоды з боку аўтара.

Намеснік Міністра

У.У. Матусевіч.

МИНИСТЕРСТВО ІНФОРМАЦІІ
РЕСПУБЛІКИ БЕЛАРУСЬ

пр-т Победы, 11, 220004, г. Мінск
тэл./факс: +375 17 203 92 31, +375 17 203 34 35
e-mail: info@mininform.gov.by

Старшыні
ГА "Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаў А.А.

"Радыё Марыя - Беларусь" загучыць у красавіку 2016

У красавіку 2016 года
плануецца запуск беларускай
моўнай праграмы каталіцкай
радыёстанцыі "Радыё Марыя".

Як паведамляе сайт
catholic.by, беларуская версія
радыё будзе мець назуву "Ра-
дыё Марыя - Беларусь" і спа-
чатку з'явіцца ў інтэрнэце.
Сайт піша: "Праграмы радыё-
станцыі, якія будзе вяшчаць
на беларускай мове, дадуць
магчымасць слухачам пазна-
ёміца з хрысціянскім вучэн-
нем, пачуць трансляцыю наба-
жэнства з розных каталіцкіх
храмаў па ўсім Беларусі; будуць

гучаць перадачы культурнай,
хрысціянскай і сацыяльнай

тэматыкі, музыка, рэпарта-
жы пра важныя падзеі з жыць-
ця Касцёла ў розных краінах
свету. Таксама ў эфіры будуць
інтэрактыўныя праграмы,
падчас якіх слухачы зможуць
атрымаць адказы на свае
пытанні ў спецыяльна запро-
шаных гасцей. (...). Духоўную
апеку над новым радыё па-
даруе ініцыятаўка Міністэрства
Міністэрства інфармацыі Беларусі".

сталаў Пятра і Паўла ў Ка-
пылі".

"Радыё Марыя" ўзні-
кла ў 1982 як парафіяльная
ініцыятыва ў Італіі; у 1987 ра-
дыёстанцыя пачала вяшчаць на
юсу Італію; у 1998 італьянская
асацыяція "Радыё Марыя"
стала заснавальніцай Міжна-
роднай асацыяціі "Сусвет-ная
сям'я Радыё Марыя". Цяпер
гэтае радыё вяшчае на пяці
кантынентах, у 75 краінах све-
ту, у тым ліку ў Расеі і ва Укра-
іне.

Радыё Свабода.

За помнікі беларускай мове

Помнік у гонар беларускай мовы

У ТБМ прыйшло ліст падтрымкі ад
жыхаркі Віцебскай вобласці Людмілы Ардын-
скай (сябра народнага музычна-літаратурнага
аб'яднання "Світанак" з г.п. Шаркаўшчына,
Віцебск вобл.). Сп. Людміла ўхвале ідэю ства-
рэння помніка беларускай мове і непакоіца за
лёт помніка, прысвечанага літары "Ў". І нават
напісала вершины з гэтай нагоды.

"Ў"

"Ў" беларускае, "Ў" нескладавае -
Літара мовы і гук адмысловы,
Што нам спрадвеку гучаннем кароткім
Перадаўся ў маўленні ад продкаў.

Чуецца ён у бязмежжы палётам,
У гушчары пракаветных лясоў.
Сягае выгінаў рабных берагоў
Над роўнідзю белых бліскучых снягоў.

Поўно трymае ў зоркаўым небе,
У ніць ўрадлівай, што корміць нас хлебам.
Ёсць ў вялікай колькасці словаў
Гукам і літарай матчынай мовы.

Які ў гонар твой паставяць помнік,
"Самаадданая да самазабыцца,
Ахвярная, пакутлівая мова"*,
Ласкава-сіплая, пяшчотная мая?

Ці будзе сумнаю калінаю пахілай
Каля вясновае вірліва ракі?
Ці птушкай, у якой звязалі крылы,
Забаранілі песні на вякі?

Ці крыжам на зямлі яна паўстане,
Што па жыцці Мацей нёс Бурачок?
Ці зоркай сіняю на золку прад світаннем
Паэту, што асвечвае радок?

У помніку хай птушкаю лунае
Крылатай спеўнаю над вольнаю зямлём!
У каго Мацея крыж, хай акрыляе.
Народны вечны помнік будзе той.

* П. Севярынец "Беларуская глыбіня"
(раздел "Мова любові")

У Менску адбылася прэм'ера спектакля пра Браніслава Тарашкевіча

У тэатры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта "На
балконе" аматарская трупа
правяла прэм'еру спектакля
"Браніслаў Сцэны з жыцця ды
сноў" паводле аднайменнай
п'есы Эльдара Бякіра.

Цягам некалькіх месяцаў
акторы-аматары рэпетава-
лі разам з рэжысёрам і аўтарам
п'есы. Эльдар Бякіра напісаў
п'есу пра рэфарматара беларускага
правапісу яшчэ ў 2012 годзе,
але рэалізоўвае па-
толькі цяпер - пры
падтрымцы Арт Сядзібы і
Асамблеі няўрадавых аргані-
зацый.

Перад прэм'ерай Эль-
дар Бякіра сказаў Свабодзе,
што рэжысёр ніколі не павінен
быць задаволены вынікамі са-
вай працы - у тэатры заўсёды
застаецца прастора для ўдаска-
налення.

- Кастынг правялі ле-
там, а рэпетыцыі праходзілі
ўвосені. Можна сказаць, што
спектакль быў зроблены за па-
тутара месяца. Пры гэтым мы
не мелі магчымасці рэпетаваць
кожны дзень - акторы не пра-
фесіяналы, а аматары, у кожнага
свае клопаты, вучоба,
праца. Але я лічу, што за гэты
час мы прысвяцілі сябе спек-
таклю, ужыліся ў яго. Пасля
спектаклю я разлічваю пачуць
водгукі глядачоў, на падставе
якіх, магчыма, будуть зробле-
ныя нейкі змены. Гэта спек-

такль-канструктар, пабудава-
ны на сцэну такім чынам, што
іх можна мяніць месцамі, нешта
выкідаць, нешта дадаваць.

У спектаклі падстае во-
браз мовазнадуца Браніслава Тара-
шкевіча, яго любімай, маці-
Беларусі, а таксама некалькі
персанажаў, якія ўвасабляюць
рэаліі таго часу, калі жыў нау-
ковец, - савецкі следчы, поль-
скія камісары, савецкія вучоны.

Як патлумачыў рэжы-
сёр-пастаноўшчык спектакля
Эльдар Бякіра, у образе Тара-
шкевіча можна пабачыць і
сучаснага чалавека, які мае
свае ўяўленне пра будучыню
краіны і вымушаны сутыкацца
з рознымі выпрабаваннямі на
свайм шляху.

- Каб не страдаць на-
цыю, трэба мець мову. Пакуль
ёсць надзея, я не паіснуся. Але
я бачу ю кепскі сон - нібыта ў
Менску праз 100 гадоў ўсё будзе
на расейскай мове, - гаво-
рыць галоўны герой у спек-
таклю.

Як адзначыў пасля прэм'еры
мовазнадуец Віцебск Вя-
чорка, папярэдні падобны пак-
аз у сценах БДУ адбыўся ў
1982 годзе:

- Беларуская Майст-
роўня ставіла ў БДУ спектакль
"Цар Максіміліян", які быў фар-
мальна народнай драмай, а
фактычна - пра тое, як вyzvali-
ліца з-пад чужацкіх культаў. I
вось толькі праз 33 гады ўні-

рсціцкія муры пабачылі на-
ступны спектакль, пастаўлены
студэнтамі, які перакідае мас-
ток у туго эпоху, калі светлыя
людзі разумелі, што такое каш-
тоўнасці. Прайшоў пэўны гіс-
тарычны цыкл, і мы нікуды не
падзеліся без гэтага мосціка, -
адзначыў Віцебск Вячорка.

Ён таксама сказаў, што
да рэалынга Тарашкевіча і яго
біяграфіі п'еса мае дачыненне
пастолькі, паколькі ён быў ад-
ным з многіх, хто цігнүў на сабе
мроеную Беларусь і хто зазнай
праз гэта экзистэнційную тра-
гедыю:

- Гэта паказана праз
кліп, які адлюстроўвае ў
спектаклі выпадкі з жыцці Тара-
шкевіча і яго сны, і ар

"Струны сэрца чыстага"

Канцэрт памяці паэтаў Рыгора Барадуліна і Генадзя Бураўкіна адбыўся 10 лістапада ў Белдзярфілармоніі. Ідэя правесці мемарыяльную вечарыну належыць народнаму артысту Беларусі, дырыжору Міхалу Казінцу, лаўрэату прэміі "За духоўнае адраджэнне". У вялікую залу Філармоніі сабраліся родныя, сябры і аднадумцы двух паэтаў.

Ад творчага калектыва і ўсіх прысутных глыбокую пашану і ўдзячнасць выказала любімым паэтам вядоўца канцэрту Вольга Брылон. Асветнікі, сыны Палацкай зямлі, яны

ішлі па жыцці поруч, служылі роднаму слову, іх хвалявалі адна і тыя ж проблемы.

У канцэртнай праграме ўдзельнічалі Народны аркестр імя І. Жыновіча, Дзяржаўны сімфанічны аркестр Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла імя Рыгора Шырмы. Са спевамі выступілі Ігар Задарожны, Зміцер Вайщошкевіч, Андрэй Коласаў, Анастасія Рачыцкая. Да спадчыны Генадзя Бураўкіна і Рыгора Барадуліна звязаліся многія кампазітары-песеннікі: Юры Семяняка, Ігар Лучанок, Уладзімір Мулявін, Эдуард Ханок, Васіль Райнчык, Ігар Палівода.

У 1-м аддзяленні вечарыны шчыра, залівіста, пад звон цымбалаў, флейтаў, скрыпак гучала папулярная песня "Конь незацугляны" у выкананні Андрэя Коласава, "Зачарованая" - ад Сяргея Якуша.

Зміцер Вайщошкевіч у чорным фраку, бадзёры і поўны энергіі, выканаў песні "Дачакайся, матуля", "Зоркі нашыя", "Пані трошки ў гадах", "Месяц, жоўтая лодка" пад акампанемент лепшага баяніста Беларусі Аляксандра Шувалава і партыі фартэпіяна Канстанціна Гарачага.

Ядвіга Паплаўская і Аляксандар Ціхановіч заспявалі "Завіруху" 70-тых гадоў,

узгадаўшы, што з ёй было ў людзей звязана шмат спатканняў і прызнанняў у кахранні. Дзяўчынкі і хлопчыкі з Узорнай эстраднай студыі "Спяваем разам" з Маладэчнічнай кранальнай зачынлі "Калыханку", якую любяць усе дзеци.

У выкананні саміх паэтаў слухачы пачулу іх вызначальныя вершы "Народ мой, дзякую табе", "Малітва", "Траба дома бываць часцей". З барадулінскай жыццясцю-дзялальнісцю, гумарам і весялосцю заспіваў песню "Будзьма" Эдуарда Зарыцкага Андрэй Коласаў.

У 2-м аддзяленні прафесар Міхал Казінец дырыжыраваў Дзяржаўным аркестрам. Была выкананая Шостая сімфонія Андрэя Мдзвінава "Полацкія пісьмены". Постаці вялікіх паэтаў сучасніці пастаўлены ў адзін шэраг з выдатнымі дзеячамі беларускай Асветы.

- Вельмі прыемна сёння бачыць сяброў нашых народных паэтаў, бо, безумоўна, Генадзь Бураўкін таксама заслугоўвае звання "народнага", - адзначыў журналіст Сяргей Шапран, укладальнік зборніка "Тры мяхі дзядзькі Рыгора". - Шкадаванне выклікае то, што такіх паэты не было пры жыцці абудвух паэтаў. У

іншай цывілізаванай краіне яшчэ пры жыцці паэтаў на дзяржаўным узроўні аддавалася б належнасці іх творчасці і их асобам. "Самы галоўны запавет, - казаў дзядзька Рыгор: не працаць душу д'яблу, захаваць сваю душу і застасці сумленнем".

Генадзь Мікалаевіч у апошні дні пакінуў запавет берагчы Беларусь і працягваць справу папярэднікаў.

- На гэтых днях выходзіць другі том кнігі нататкаў Рыгора Барадуліна "Дзённікі і запісы", - звязнула ўвагу ўкладальніца зборніка, сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў Наталля Давыдзенка. - Кнішка прыгожая і вельмі змястоўная, наклад яе складае 250 асобнікаў. Там будуць раней не друкаваныя вершы, эпіграмы, шмат запісаў рознага кшталту: паездкі па ўсіх краінах, сяброўская стасункі.

- У мене засталося больш за 300 негатыўных чорна-белых фотаздымкаў пра кожнага з паэтаў, - падзяліўся ўспамінамі вядомы фотамайстар Яўген Коктыш. - Я ставіўся да іх з вялікай павагай. Мы разам езділі на сустэрэны з чытачамі, у падарожжы. Генадзь Мікалаевічу было дастаткова знайсці кожух, каб спакойна застасці начаваць у хаце ў Бярэзінскім запаведніку ці ў іншым месцы.

- Я вельмі люблю творчасць Генадзя Бураўкіна, яна мне блізкая па духу. - сказаў Міхась Міцкевіч, сын Якуба Коласа, які наведаў канцэрт. - Мякка, паслядоўна, з выдатнай інтанацыяй Бураўкін сам чытаў вершы. Мы былі знаёмыя асабістам, сустракаліся. Ён мне дарыў свае кнігі, а я - яму свае. Недаўна я напісаў успаміны пра сваіго стрыечнага брата Юрку Коласа. Кніжачка выйшла асноўна.

Э. Оліна.

На здымках:

1. Народны аркестр імя І. Жыновіча
2. Радзім Гарэцкі, Міхась Міцкевіч, Кастько Цвірка на імпрэзе.

Віктара Сырыцу пахавалі пад бел-чырвона-белым сцягам

Больш за сотню чалавек прыйшлі 13 лістапада развітанца з кірауніком барапавіцкай суполкі ТБМ Віктарам Сырыцам, які памёр у 62-гадовым узросце.

На пахаванні прысутнічалі вядомыя палітычныя і грамадскія дзеячы, два экспандыдаты на прэзідэнта - Аляксандар Мілінкевіч і Алеся Міхалевіч, палітыкі Павел Севярынец, Юрэс Губарэвіч, першы намеснік старшыні Таварыства беларускай мовы Алена Анісім да іншыя. Шмат было дзеячаў культуры, наўку юцаў, пісьменнікаў як з Барапавічай, так і з іншых гарадоў.

Адпіваў Віктара Сырыцу барапавіцкі грэка-каталіцкі святар Яўген Маліноўскі.

На развітанні было шмат людзей з бел-чырвона-белай сымболікай - стужкамі, сцягамі, накінутымі на шыю,

многія вянкі былі ўпрыгожаныя бел-чырвона-белымі стужкамі, Віктар Сырыца ў труне быў накрыты бел-чырвона-белым сцягам, з якім яго і пахавалі. На могілках актыўісты ўзялі два нацыянальныя сцягі.

У часе развітання не-калькі разоў спявалі беларускі рэлігійны гімн "Магутны Божа", чытальні пасалы.

На могілках выступіла жонка Віктара Сырыцы Таццяна, якая заклікала мясцовых актыўістаў збірацца і працягваць справу яе мужа:

- Каб ён радаваўся, працягніце, калі ласка, яго справу. Усё ў яго кампутары засталося, таму, мае кахраныя, працягваем справу, каб жыла нашая Беларусь, каб жылі мы з вамі і каб жыла памяць аб ім.

Аляксандар Мілінкевіч распавёў пра сваё сяброўства з Віктарам Сырыцам да пра то, як ён яднаў лінды:

- Гэта сапраўдная трагедыя. Віктар меў Божы дар. Ён быў лідэрам не таму, што ён гучней казаў. Ён быў лідэрам, таму што ён любіў людзей, Беларусь любіў. Праз гэту любоў ён заваёўваў нашы сэрцы. Ён шмат зрабіў, і, на наша гора, не паспей зрабіць яшчэ многага. Ён умёў яднаць людзей. Заклікаю ўсіх зрабіць яшчэ больш, працягнучы яго важную справу.

Сырыца зладзіў "Мілавідскі фест", прысвечаны наўбуйнейшай бітве паўстання. Тады ўлады палічылі фест несанкцыянованай акцыяй бы пакаралі Віктара Сырыцу штрафам.

Цяжка пераацаніць важнасць гэтай постасці. Тоэ, што рабіў адзін Віктар Сырыца, магларабіць вялікай суполкі людзей. Спадар Віктар будзіў людзей, ён не даваў заўсяць, хто яны ёсць. Гэта гэтай сваім дзеяньнемі ён шмат пачярпеў. Таварыства беларускай мовы панесла вялікую страту.

Лідэр барапавіцкай дэмакратычнай супольнасці, гісторык, кіраунік суполкі ТБМ Віктар Сырыца памёр 9 лістапада ў 62 гады. Ягонае сэрца спынілася на пероне чыгуначнага вакзала. Лекары рэнамібля не змаглі ўратаваць актыўіста да канстатавалі смерць.

Віктар Сырыца быў старшынём Барапавіцкай рады Таварыства беларускай мовы, мясцовым лідэрам руху "За свабоду". На сядзібе ТБМ у Русінах пад Барапавічамі Віктар Сырыца ладзіў розныя культурніцкія імпрэзы, як фест "Барапавіцкая вышыянка", краязнаўчыя чытанні, прысвечаныя Першай уся-светнай вайне да іншыя.

У 2013 годзе, на юбілі паўстання 1863 года, Віктар

Алея Анісім апавяла, што для Таварыства беларускай мовы смерць Віктара Сырыцы - цяжкі ўдар:

- Цяжка пераацаніць гэтай постасці. Тоэ, што рабіў адзін Віктар Сырыца, магларабіць вялікай суполкі людзей. Спадар Віктар будзіў людзей, ён не даваў заўсяць, хто яны ёсць. Гэта гэтай сваім дзеяньнемі ён шмат пачярпеў. Таварыства беларускай мовы панесла вялікую страту.

Браў ўдзел Віктар Сырыца і ў палітычным жыцці ў Барапавічах. На сёлетніх прэзідэнцкіх выбарах ён быў сябарам тэрпaryяльнай выбарчай камісіі ў Барапавічах і адзіні прагаласаваў супраць зацвярдэкснія выніковага выбарчага пратаколу, прэтэстуючы супраць фальсіфікацый. Калі Мікола Статкевіч быў за кратамі, Віктар Сырыца адведваў ягонага бацьку Віктара Статкевіча, які жыве ў Барапавічах.

Але найбольшы ўкладу жыццё рэзіёна, у адраджэнне Беларушчыны Віктар Антонавіч унёс як сябар Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны і нязменны старшыня Барапавіцкай Рады ТБМ, якую ўзначальваў 18 год.

За палітычныя погляды Віктара Сырыцу ў часе прайдэвбарчай кампаніі 2006 году зволылі з пасады выкладчыка ў барапавіцкім каледжы.

У Віктара Сырыцу засталіся жонка, дзве дачкі і троє ўнукаў.

Радыё Свабода.

Сябры клуба "Спадчына" ўспомнілі Анатоля Белага

На мінулым тыдні културна-асветны клуб "Спадчына" ушаноўваў памяць свайго паплечніка і сябра, кіраўніка і таленавітага арганізатора беларускай справы Анатоля Белага. На сядзібе БНФ адбылася презентацыя другога тома мемарыяльнага выдання, прысвечанага памяці гэтага выдатнага чалавека, які выдаўшымі называны "Жыцце ў імя Бацькаўшчыны".

Нагадаю, што ў 2014 годзе ўбачыў свет першы том выдання, прысвечанага кіраўніку гэтага клуба, - "І паўсталі "Спадчына". Гэтая кніга па сваёй структуры з'яўлялася своеасаблівым летапісам дзеяніасці "Спадчыны", змяшчала звесткі пра яго сяброві і іх унёсак у шматлікія грамадскія жыццё краіны, прадстаўляла дакументы пра ўзнагароды, якімі шанаваліся сябры клуба за кожнадзінную працу на карысць нацыянальнага Адраджэння ў канцы XX - пачатку ХХІ стагоддзяў. Таксама, цікавы і даследчыкі змогуць знайсці ў кнізе шмат іншых звестак пра гісторыю клуба "Спадчына", напрыклад, пазнаёміца са специяльнай, сапраўды нацыянальнай, сістэмай узнагарод. Ці прачытаць публікацыі, прысвечаныя "Спадчыне", якія з'яўляюцца ў рэспубліканскай прэсе і шмат іншых унікальных звестак.

Новы том памятнага выдання "Жыцце ў імя Бацькаўшчыны" адкрывае перад чытальцам іншы бок характару Анатоля Белага - гуманістычны. Бо часта за пералікам спраў Белага, шанаваннем яго ўнёску ў непадцензурную беларускую культуру сучасніць, у віртанне нашуму народу іменаў яго найвыдатнейшых сіною і дачок, мы забывамся пра яго чалавечыя рысы: таварыскасць, імкненне дапамагчы ў будзе, ветлівасць, мудрасць у адносінах з бліzkімі па духу людзьмі і з тымі, хто ў той час, калі падставала "Спадчына", быў "па той бок барыкад".

Сябры клуба "Спадчына", удзельнікі презентацыі дзяліліся думкамі пра фенамен Анатоля Белага, распавядалі пра яго ўмение знайсці агульную мову з любым чалавекам, пра тое, што "ён умеў заахвочіць нават непрыяцеля працаўца на карысць беларушчыны".

Вось што ў характеристы Белага адзначыў пісьменнік Ва-

сіль Якавенка:

- Знёманства з Анатолем Белым у мене адбылася падчас сумеснай паездкі ў Злучаныя Штаты Амерыкі, куды мы выпраўляліся з мэтай інфармавання сусветнай грамадскасці пра Чарнобыльскую трагедыю ў Беларусі. Характар Белага і тады ўжо вызначаўся ўпартасцю ў дасягненні пастаўленых мэт. І ў тых умовах гута было апраўдана, бо без націску, асабліва на бюрократу розных масцей, у той час нічога нельга было вырашыць ці зрабіць: ні помнік ці скульптуру вялікага беларускага дзеяча паставіць, ні выдаць кнігу, ні апублікаўць гісторычны матэрыял у дзяржаўных СМИ... Думаю, - зазначыў В. Якавенка, - што новая кніга заслужана і годна прадстаўляе Анатолія Белага, як адну з наймногіх тагачасных асобаў нацыянальнага фармату. Ён не чакаў запрашэння нешта здзеяніць на карысць нацыянальнай культуры, а ствараў сам і клікаў за сабою іншых, каб сумесна рабіць гэту высакародную і вельмі патрэбную для Радзімы справу. Таму я віншу ўсіх сяброву клуба з гэтай падзеяй і, думаю, што памяць пра гэтага незвычайнага чалавека надоўга і будзе служыць прыкладам адданага служэння Айчыне. Лічу, таксама, што памяць пра А. Белага будзе жыць пакуль буде

музеі ўжо створаны асобны фонд Анатоля Белага. І хутка з ім змогуць знаміцца даследчыкі і ўсе цікайныя.

Узвышаную ноту ў праграму прэзентацыі новага кніжнага выдання клуба "Спадчына", прысвечанага памяці А. Белага, унесла добра вядомая ў краіне спявачка Таццяня Грыневіч-Матафонава. Таццяня эмацыянальна, з краінальным пачуццём і артыстызмам выканала шэраг знакамітых беларускіх патрыятычных песень, пачынаючы ад песні роўскай "Спадчыны", на верш Я. Купалы і знакамітай багда-

Беларускі нацыянальны касцюм

(Працяг. Пачатак у
напярэдніх нумарах.)

Апісанне жаночага касцюма

Жаночы касцюм пра-
шоў на працягу стагоддзяў
значную эвалюцыю. Менавіта
сялянскае насельніцтва Бела-
русы захавала найбольшую ча-
стку архаічных элементаў і
прадметаў касцюма, а сялянскі
жаночы касцюм працяглы час
захоўваў традыцыі ў касцюме,
якія надавалі яму асаблівую
важнасць з боку этнічнай ха-
рактарыстыкі нацыянальнай
матэрыяльнай культуры. Да
XIX ст. часу ўжо трывала скла-
ліся характэрныя асаблівасці і
структурна беларускага сялян-
скага жаночага касцюма, якія
цяпер лічацца традыцыйнымі.
А жаночы касцюм знаці, наад-
варот, яшчэ больш, чым муж-
чынскі касцюм знаці, век ад ве-
ку страчаў і не захаваў выра-
зана нацыянальных рысаў, а за-
ўсёды імкнёўся быць сугучны
з агульназахонеўрапейскімі
тэндэнцыямі.

Прадметы адзення ся-
лянскага жаночага касцюма
застаўшыся дастаткова ўстой-
лівыми. У розных рэгіёнах Бела-
русы яны нязначна адроз-
ніваюцца па кроі. У аснове
крою – прамавугольныя ка-
валкі матэр'і розных памераў,
якія сшываюцца ўручную. То-
лькі ў канцы XIX - пачатку XX
ст. пачалі шырокая выкарысто-
ўвашца швейныя машыны,
што прывяло да змянення
ўпрыгожвання жаночага кас-
цюма.

Класіфікацыя адзен- ня па этыялогіі:

Група плечавога адзен-
ня ("сарочка"/"кашуля", "коф-
та"/"каптан" і "горсес"/"гар-
сет"/"гарсэт", "кабат");

Група паяснога адзен-
ня ("панёва", "саян", "андарак",
"спадніца");

Дзяўчата ў новых касцюмах з вышыўкай, вёска Прудок (Мазырскі павет).
Фота Ісака Сербава, 1912 г.

Спэйны гурт "Горынь" (Мінск) у традыцыйным сялянскім жаночым адзенні. Фота 2013 г.

Галаўныя ўборы;
Абутак;
Упрыгожванні;
Дапаўненні.

Плечавое адзенне

Сарочка з'яўляецца ад-
ным з асноўных кампанентаў
комплекса і магла быць адзінм
адзеннем. У мінулым гэтыя ча-
сткі жаночага адзення мела ўні-
версалнае прызначэнне. Гле-
дзяць на гістарычныя крыні-
цы, крой сарочки ўяўляў сабой
прамавугольны кавалак тка-
ніны, складзены ўдвяа па нітцы
скрутка, а ў месцы перагіну раб-
іўся выраз для гарлавіны.

Да XIII ст. для ўпрыгож-
вання жаночага адзення вы-
карыстоўвалі металічныя плас-
ціны, дрот, спіралькі. Яны на-
шываліся на тканіну ці прости-
тукаліся ў яе. Таксама выка-
рыстоўвалася ўпрыгожванне
нашыўкай з выкарыстаннем
металічнай ніткі. Пачынаючы з
XIII ст. металічныя нашыўкі на
адзення былі паступова заменен-
ны на вышыўку з выкарыстаннем
чырвоных і чорных нітак,
якая стала самым папулярным і
асноўным спосабам упрыгож-
вання тканага адзення. Вышы-
ўка рабілася двумя спосабамі –
"гладдзю" і "ўпрыкрэп".

Пачатковая жанчыны
наслі жаротка і доўгае адзенне,
а з XIII ст. крой змяняўся ад
простага да больш складанага.

Самая простая форма сарочки
мела пазушны разрез, які зама-
цоўваўся завязкамі ці фібуламі.
Каўнер быў самастойнай на-
кладнай дэталлю, якая розны-
мі спосабамі мацевалася да ста-
ну рукава.

У беларусаў існуе не-
калькі тэрмінаў для азначэння
нацельнага адзення: "саро-
чка", "рубашка", "кашуля",
"чэхлік". Тэрмін "сроччка" (са-
рочка) сустракаецца яшчэ ў ле-
тапісах часоў Кіеўскай Русі.
Тэрмін зафіксаваны і ў ранніх
славянамоўных летапісах часоў
ВКЛ, але яго змест не раскрыты.

Некаторыя аўтары право-
дзяць паралелі са скандынаў-
скім словам "sorka" (па-финску
"sarka" - грубае сукно). Адно-
сна паходжанне слова "рубаш-
ка" існуе шмат меркаванняў. I.
Сразнёўскі лічыў, што яно па-
ходзіць ад дзеясловаў -
"рваць", "рубіць". А.В. Арці-
хойскі лічыць, што гэтае слова
выкарыстоўвалася ў значенні
"беднае, грубае, старое адзен-
не". У гэтым жа значэнні слова
сустракаецца ў пісьмовых кры-
ніцах XVI ст. У старожытна-
беларускіх тэкстах ёсць адроз-
ненні паміж "сроччай" - доўгім
адзенем - і жароткім - "кашу-
ляй". "Чэхлік" зафіксавана ў
помніках канфесійнай літаратуры.

Да найбольш распаў-
сюджаных сярод беларусаў ад-

Партрэт магнаткі Софіі Хадкевіч (з роду Радзівілаў),
канец XVI ст.

Партрэт магнаткі з роду Агіскіх, апранутай па
французскай модзе, XVII ст.

туре, што дазваляе лічыць
слова не харектэрным у міну-
лым для свецкага грамадства.
Шылі гэтыя предметы адзення
з драгой тканіны.

У XIX-XX стст. існава-
лі адрозненні паміж тэрмінамі
"сарочка" і "кашуля" ў розных
рэгіёнах Беларусі. Болей за-
іншыя выкарыстоўваюцца тэр-
мін "сарочка", але ў некаторых
рэгіёнах існавалі назвы "рубаш-
ка" і "кашуля". Выкарыстоў-
ваўся таксама тэрмін "рубаш-
чка" для азначэння карот-
кага, да талі, жаночага адзення.
А вось "чэхлік" называлі
верхнюю частку сарочки да
пояса з тонкай, больш якаснай
матэрыі.

Да найбольш распаў-
сюджаных сярод беларусаў ад-

Беларускі нацыянальны сялянскі жаночы касцюм са
Слуцкага раёна. Фота 2011 г.

(Працяг у наступным
нумары.)

"Другая польская
акупация"

У пачатку кастрычніка 1920 года часткі расійскай 16-й арміі Заходняга фронту пад націкам польскіх войскаў адступалі да гарадоў Менска і Слуцка. На слуцкім кірунку да 5 кастрычніка падраздзяленні 17-й стралковай дывізіі 16-й арміі адышлі на лінію Грэск - Бранава - Селішча - Пагост. Пасля непрацяглага зацішша на гэтым участку расійска-польскага фронту чырвонаармейцы, якія абаранялі білікі подступы да Слуцка, пасля вулічных баёў у горадзе супраць польскай 21-й пяхотнай брыгады 11-й дывізіі адступілі 11 кастрычніка 1920 года. Назаўтра яны зрабілі адчайную спробу выбіць праціўніка са Слуцка, нават змаглі ўварвацца на некаторыя гарадскія вуліцы. Аднак пасля няўдачных вулічных баёў праз некалькі дзён чырвонаармейскі падраздзяленні былі ўжо за 25 кіламетраў на ўсход ад горада. На Случыне началася так званая "другая польская акупацыя" (першая была са жніўня 1919 года па ліпень 1920 года).

З уступленнем у Слуцк польскіх войскай "в городе замерла всякая жизнь, глубокая тишина царила на улицах, общественные и государственные учреждения не функционируют, прекратилась и торговая деятельность. Город обезлюдел". Так пісаў пазней Уладзімір Міхайлавіч Пракулеўіч, які пасля аднаўлення савецкай улады з ліпеня 1920 года займаў у Слуцку пасаду суддзі.

У першыя дні "другой польской акупацыі" Слуцкага павета аднавіў дзейнасць Беларускі нацыянальны камітэт Случыны. З яго сяброву ў Слуцку на той час заходзіліся Павел Жаўрыд (старшыня), Улас Дубіна (сакратар), Уладзімір Пракулеўіч, Станіслаў Петрашкевіч. Беларускі нацыянальны камітэт Случыны паступова пераўтварыўся ў цэнтр грамадскага жыцця ў павеце, у сельскай мясцовасці пачаў адкрываць школы, да яго пачалі звязтацца гараджане і вяскоўцы са скаргамі на прыясненні і рэквізіцыі палякаў.

Сябры Белнацкама Случыны не мелі а'бектуўнай інфармацыі аб падзеях у Беларусі, аб сітуацыі, што складвалася ў той час. Распаўсюджваліся розныя чуткі, у тым ліку і пра тое, што Слуцк павет па дагаворы аб перамір'і, падпісаным у Рызе, нібыта адыхаў да Польшчы. Тэндэнцыйную інфармацыю падавалі і прадстаўнікі польскай акупацыйнай адміністрацыі ў Слуцку.

Каб разабрацца ў палітычнай сітуацыі, на паседжанні Белнацкама Случыны, як пісаў пазней П. Я. Жаўрыд, "было решено послать меня в Варшаву на разведку, так как нам было известно, что в Варшаве находится Белорусская Найвышэйшая Рада (Найвышэйшая рада Беларускай Народнай Рэспублікі - палітычная структура ў 1919-1921 гадах). Беларуская Народная Рэспубліка абвешчана ў сакавіку

1918 года. - А. Ж.) и Белнацком.

Городской Управой Слуцка мне были выданы деньги на дорогу с тем, что обратный проезд мне оплатят Варшавские Белорусские организации. В Варшаве я застал Смолича, Тарашкевича, Дубейковского и, кажется, Терещенко и Трепку, которые и занялись выяснением судьбы Слуцкого уезда, причём и тут ничего определённого им не удалось узнать".

Паліакі знайшлі сярод жыхароў Случыны сваіх прыхільнікаў і пры іх садзейнічанні, а таксама з дапамогай агентаў Таварыства сістраў крэсовых арганізацій ў населеных пунктах Слуцкага павета збор подпісаў за далучэнне мясцовых жыхароў да Польшчы. Для гэтага яны распаўсюджвалі загадзя падрыхтаваныя "ухвалы" з папярэдне надрукаваным тэкстам: "Мы, жыхары (было пакінута месца для напісання назвы вёскі і воласці), прызнаём за нашу родную макі Польшу і просім Польшу прыняць нас ва ўлонне сваё".

Такія антыбеларускія паводзіны палякаў выклікалі пратэст і актыўную прыдзейні Белнацкама Случыны. Ён арганізаваў пераход польскіх "ухвал", даў указанне супрапоўнікам беларускай міліцыі затрымліваць іх распаўсюджальнікаў. У адказ польскія ўлады арыштоўвалі міліцыянероў, але потым адпускалі іх, калі Белнацкам даказваў незаконнасць польскай агітацыі сярод насельніцтва павета.

Беларускі нацыянальны дзеяч ў Слуцку адрозніваліся паміж сабой па сваіх палітычных поглядах і нярэдка па адным і тым жа пытанні не маглі знайсці паразумення, давоміца абмагчыемых сумесных дзеяннях і сакарынаўцаў іх.

Гэта наклала негатыўны адбітак на далейшыя падзеі ў нашым краі. Да таго ж пры аналізе тагачаснай сацыяльна-палітычнай сітуацыі ў Слуцкім павеце трэба мец на ўвазе, што з лета 1920 года ў горадзе Слуцку падраздзяленнаму камітэту Случыны, кірауніком якога быў выбраны сын слуцкага святара лекар Арсень Восіпавіч Паўлюкевіч. Белнацкам Случыны арганізаваў працу па стварэнні адміністрацыйных падраздзяленняў і органаў кіравання мясцовай гаспадаркай. У валасцях польскіх войтаў замянілі беларускія камітэты, якія былі выбраныя вясковымі жыхарамі. Працягвалася фарміраванне паветаў міліцыі, колькасць асабовага складу якой разам з рэзервістамі меркавалася ў пяць тысяч чалавек. Міліцыю ўзначаліў ураджэнец вёскі Малая Млынка Цараўскай воласці Слуцкага павета паручнік 1-й роты Менскага рэзерву Беларускай вайсковай камісіі Іван Мацэя. Вынікам праведзеных пераўтварэнняў у Слуцкім павеце стаў пачатак дзейнасці дзяржаватычнай (наколькі гэта было магчыма ва ўмовах акупа-

ционными целями". У сходзе ўдзельнічалі не менш як 500 чалавек, якія правялі давыбары ў склад Беларускага нацыянальнага камітэта Случыны. Надвячоркам таго ж дня, 5 лістапада, у памяшканні Беларускага нацыянальнага камітэта Случыны прыўшлі выбраныя сходам Арсень Паўлюкевіч, Іван Мацэя, Аляксей Кабычкін, Трафім Раковіч, Анастас Анцыповіч і запатрабавалі прызнаныя правільнасць іх выбрання ў склад камітэта. Старыя члены Белнацкама перагаварылі між сабой і пагадзіліся кааптаваць у яго склад А. Паўлюкевіча, І. Мацэлю і Т. Раковіча, якія ад удзельнікаў сходу атрымалі большасць галасоў сярод гэтых пяці чалавек.

Новыя сябры Белнацкама Случыны былі прыхільнікамі саюзу з Польшчай. Яны патрабавалі аблеркаваць пытанні: аб адносінах да Рэчы Паспалітай і камандзіра Беларускага асобнага атрада генерала С. Н. Булак-Балаховіча, які разам з польскімі войскамі ваяваў супраць Чырвонаі Арміі; аб стварэнні ўласных узброенных сілаў; аб арганізацыі народнай міліцыі.

Як успамінаў У. Пракулеўіч, "пару дні мы упорно сопротивлялись тэнденциям признать Балаховіча и прочее, но в конце концов единения среди нас не было, нажим со стороны оккупационных властей чувствовался, мобилизация шла своим чередом, и мы не в состоянии были противодействовать ей. Не желая брать на себя ответственность за всё происходящее и вместе с тем как бы капитулируя, мы (Уладзімір Пракулеўіч, Станіслаў Петрашкевіч, Мікалай Смольскі. - А. Ж.) вынуждены были 7 ноября выйти из комитета".

Польскія вайскоўцы ў пачатку лістапада 1920 года перадалі цывільную ўладу ў Слуцку і Слуцкім павеце Беларускаму нацыянальному камітэту Случыны, кірауніком якога быў выбраны сын слуцкага святара лекар Арсень Восіпавіч Паўлюкевіч. Белнацкам Случыны арганізаваў працу па стварэнні адміністрацыйных падраздзяленняў і органаў кіравання мясцовай гаспадаркай. У валасцях польскіх войтаў замянілі беларускія камітэты, якія былі выбраныя вясковымі жыхарамі. Працягвалася фарміраванне паветаў міліцыі, колькасць асабовага складу якой разам з рэзервістамі меркавалася ў пяць тысяч чалавек. Міліцыю ўзначаліў ураджэнец вёскі Малая Млынка Цараўскай воласці Слуцкага павета паручнік 1-й роты Менскага рэзерву Беларускай вайсковай камісіі Іван Мацэя. Вынікам праведзеных пераўтварэнняў у Слуцкім павеце стаў пачатак дзейнасці дзяржаватычнай (наколькі гэта было магчыма ва ўмовах акупа-

ционными целями". У сходзе ўдзельнічалі не менш як 500 чалавек, якія правялі давыбары ў склад Беларускага нацыянальнага камітэта Случыны. Надвячоркам таго ж дня, 5 лістапада, у памяшканні Беларускага нацыянальнага камітэта Случыны прыўшлі выбраныя сходам Арсень Паўлюкевіч, Іван Мацэя, Аляксей Кабычкін, Трафім Раковіч, Анастас Анцыповіч і запатрабавалі прызнаныя правільнасць іх выбрання ў склад камітэта. Старыя члены Белнацкама перагаварылі між сабой і пагадзіліся кааптаваць у яго склад А. Паўлюкевіча, І. Мацэлю і Т. Раковіча, якія ад удзельнікаў сходу атрымалі большасць галасоў сярод гэтых пяці чалавек.

Цывільная польская рэжыму формы мясцовага кіравання.

Беларуская рада Случыны

У складзе Беларускага нацыянальнага камітэта Случыны, валасных і сельскіх камітэтаў у выніку падтрымкі вясковымі жыхарамі было нямала прадстаўнікоў Беларускай партыі сацыяліст-рэвалюцыянераў. Яны прынялі ражэнне аб правядзенні з'езду Случыны, каб вызначыцца з устанаўленнем легальнае Беларускую улады ў Слуцкім павеце, маючы на ўзвесі сваю незалежніцкую пазіцыю ў адносінах як да Рэчы Паспалітай, так і да Савецкай Расіі. А яшчэ яны разлічвалі, што на сход будзе выбрана нямала іх прыхільнікаў як вынік арганізаторскай работы эсэраў - сяброў Беларускага нацыянальнага камітэта Случыны.

З'езд Случыны праходзіў 14-15 лістапада 1920 года ў Слуцку ў доме (знаходзіўся на вуліцы Шырокай) прыкладна на пасадаўца будынка гімназіі; да цяперашняга часу дом не захаваўся) грамадскага і палітычнага дзеяча, прадстаўніка старажытнага беларускага шляхецкага роду, аднаго з найбуйнейшых ашварнікаў у Беларусі, шматгадовага ганаровага суддзі Слуцкага павета Эдварда Адамавіча Вайніловіча. Як сведчылі відавочцы, у доме, дзе пачаўся з'езд, "зеляніна ў перамежку з нацыянальнымі бел-чырвона-белымі сцягамі запаўняла заю і трывуну. У прысутных панаваў съяточны, прыўзывны і ўсхваляванны настрой".

На з'езд быў выбраны па пяць чалавек ад горада Слуцка і кожной воласці павета, па два чалавекі прадстаўлялі культурна-асветніцкія, эканамічныя і іншыя беларускія арганізацыі, па адным прадстаўніку было ад прафесіянальных груп юрыстаў, настаўнікаў, ад праваслаўнай, каталіцкай, іудзейскай рэлігійных канфесій, у поўным складзе прысутнічалі старыя і новыя Белнацкамы Случыны. Агульным лікам 107 дэлегатаў з правам вырашальнага голасу і 10 дэлегатаў з дарадчым голасам прымалі ўдзел у з'ездзе. У якіх сацыяльных групах пададзіліся паводле пасадаўцаў: Пракулеўіч, Паўлюкевіч, Іван Мацэя, капітан Антон Самусевіч, Уладзімір Пракулеўіч, Васіль Русак, Анастас Анцыповіч, Павел Жаўрыд, Юльян Сасноўскі і некаторыя іншыя ўдзельнікі з'езду.

Старшынём з'езду дэлегаты выбрали Васіля Русака, віцэ-старшынём - Уладзіміра Пракулеўіча, які ўспамінаў: "Весь першы день з'езда прошёл в информаціях с мест. Коротко, деловито, в весьма сдержаннісці тонах делались доклады. Чувствовалася недоговорённость, сдержаннісць, чрезвычайная осторожнісць ввиду неопределённости положения, националистические

Анатоль ЖУК

якай збурила адны маґутныя дзяржавы і вызваліла іншыя, абудзілася Беларусь да дзяржаўнага жыцця. Пасля 350 гадоў няволі ізноў на ўесь сьвет чуцен голас Беларускага Народу аб тым, што ён жыве і жыць будзе. Вялікае Нацыянальнае Сабранье - Усебеларускі Конгрэс 5-17 снежня 1917 году, дбаючы аб лёссе Беларусі, устанавіў на яе землях рэспубліканскі лад і авесыціў незалежнасць і непадзельнасць Беларускай Народнай Рэспублікі. Стойчы на гэтым з'езду, з'езд сялянскіх прадстаўнікоў Случыны ў ліку 107 асобаў выбраў Беларускую Раду Случыны, якія даручыў чарава ўсю цывільную ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергічна пратэстуе праці акупацыі родных земель чужасцім наездаў іроўнікамі на ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергічна пратэстуе праці акупацыі родных земель чужасцім наездаў іроўнікамі на ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергічна пратэстуе праці акупацыі родных земель чужасцім наездаў іроўнікамі на ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергічна пратэстуе праці акупацыі родных земель чужасцім наездаў іроўнікамі на ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергічна пратэстуе праці акупацыі родных земель чужасцім наездаў іроўнікамі на ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергічна пратэстуе праці акупацыі родных земель чужасцім наездаў іроўнікамі на ўладу ў павеце. Беларуская Рада Случыны, паведамленая аб намерах савецкіх войскай, якія пасля выйсці з арміі падзеяў, хоць заняць Слуцк і павет, зневажаючы гэтым волю народу, - энергіч

З ВУЧНЯМІ - ПРА РОДНУЮ МОВУ І КУЛЬТУРУ

Напрыканцы каstryчніка, па запрашэнні літаратурнага гуртка Будслайскай сярэдняй школы Мядзельскага раёна гэтую навучальную ўстанову наведалі сябры Пастаўскай раённай арганізацыі Таварыства беларускай мовы краязнаўца, пісменнік, педагог Ігар Пракаповіч і бібліятэкар Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі, аўтар сцэнарыяў відэафільмаў і літаратурна-мастацкіх вечарын Людміла Сяменас. Яны пазнаёміліся з экспазіцыяй выдатнага школьнага краязнаўчага музея і выступілі перад настаўнікамі і вучнямі. Падчас сустрэчы ўзнімаліся пытанні сучаснага стану і перспектывы развіцця беларускай мовы, маўчымых шляхоў папулярызаціі яе ў грамадстве, а таксама неабходнасць збору краязнаўчых матэрыялаў, асабліва пра вёскі, якія імкліва знікаюць з карты Беларусі. Гаварылі выступоўцы і пра важнасць самарэалізацыі кожнага чалавека, развіццё ўласных здольнасцей праз заняткі літаратурой, спевамі, тэатрам, танцамі, рознымі відамі ўжытковага мастацтва.

Падчас сустрэчы дэманстраваліся презентацыі, адрыўкі з фільмаў і відэаролікі, якія адлюстроўвалі творчыя здабыткі сяброві Пастаўскага ТБМ. І. Пракаповіч расказаў пра свае паэтычныя, празайчныя і краязнаўчыя кнігі, якіх выдадзена калі 40, акцэнтуючы ўвагу на выданнях, якія напісаны разам з вучнямі. Л. Сяменас распавядала пра здымкі фільмаў пра Я. Купалу, М. Багдановіча, У. Дубоўку, пастаўноўку спектакля "Як мужык жонку шукаў".

Свае вершы і вершы І. Пракаповіча са сцэны прачыталі ўдзельнікі літаратурнага гуртка "Выток", якім кіруе Валяніца Грыбовіч. Дарэчы, гэта настаўніца шмат робіць у спрабе развіцця творчых здольнасцей вучняў і захавання мясцовай спадчыны. Сведчанне тому - калектыўная самадзейная зборнікі вучнёўскіх твораў "Выток" і адноўленыя экспазіцыі школьнага музея.

У гэты ж дзень адбылася сустрэча і ў Крывіцкай школе. Арганізавала яе настаўніца гісторыі Ала Ермаковіч. У вялікім кабінце фізікі для настаўнікаў і вучняў старэйшых класаў былі паказаны презентацыі, відэаролікі і адрыўкі з фільмаў пра краязнаўчыя і п-

этычныя выданні Пастаўшчыны, пра знакамітых дзеячаў беларускай культуры нашага рэгіёна. Усе гэтыя мультымедыйныя матэрыялы перададзены ў падарунак школе.

Напрыканцы сустрэчы І. Пракаповіч правёў з вучнямі забаўляльную гульню - анонс сваёй новай кнігі, якая рыхтуецца да выдання. Ён чытаў геграфічныя лімэрыкі, а прысутныя павінны былі паказаць на карце тыя аб'екты, пра якія ў іх распавядалася. За правільнныя адказы вучні атрымлівалі салодкія ўзнагароды - цукеркі.

Хочацца спадзявацца, што гэтыя сустрэчы не прайшли марна і будзе мець пэўны вынік: маўчимы, хтосьці з вучняў пачне пісаць вершы, хтосьці памкнецца збіраць краязнаўчыя матэрыялы, хтосьці задумаецца пра стан беларускай мовы і стане ўзяць аўтыйным прыхільнікам і носібітам.

Юлія Пракаповіч.

На здымках: 1. І. Пракаповіч, Л. Семенс, Л. і В. Грыбовічы з сябрамі літаратурнага гуртка Будслайскай школы; 2. У актавай зале Будслайскай школы; 3. Вучні Крывіцкай школы.

Да ведама сяброў Рады ТБМ

Паважаныя сябры Рады ТБМ!

У адпаведнасці з рашэннем Сакратарыяту ТБМ чаргавае паседжанне Рады адбудзеца 29 лістапада ў сядзібе ТБМ.

Пачатак: 11.30.

Папярэдні парадак дня:

1. Абмеркаванне плана працы ТБМ на 2016 год.

2. Пастанова аб памеры складак на 2016 год.

3. Падвядзенне вынікаў выбарчай прэзідэнцкай кампаніі 2015 г.

4. Аб удзеле сяброў ТБМ у будучых парламенцкіх выбарах.

5. Аб падпісцы на "Наша слова".

6. Рознас.

Чакаем вашия прапановы да праекту плана дзеянасці на наступны 2016 год.

Сакратарыят ТБМ.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб зарэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslova.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

БЕЛАРУСКАЕ ПАЭТЫЧНАЕ СЛОВА Ў КОЖНУЮ ШКОЛУ

11 лістапада чарговы літаратурны дэсант на Лідчыну арганізавалі беларускія паэты Леанід Дранько-Майсюк і Эдуард Акулін. Літаратурныя сустрэчы праходзілі пад знакамі прэзентацыі 12-га нумара часопіса "Верасень", рэдактарам якога з'яўляецца Эдуард Акулін, а Леанід Дранько-Майсюк цесна супрацоўнічае з выданнем.

Станіслаў Суднік, які традыцыйна суправаджаў стаўлічных гасцяў падчас сустрэч працістаяўляў мясцовыя літаратурныя альманахі Ад "Лідскіх

нуты Бічэль, і Дакудава, непадалёк ад якога ў Баневе стаяў дом бацькоў Ежы Путраманта, генеральнага сакратара Саюза пісьменнікаў народнай Польшчы, і Навіцкія, дзе на сёння, можа, адзінай ў Беларусі вясковая вуліца носіць імя Каўстуся Каліноўскага. Таму і для гэтага кутка Лідчыны пазіў з'яўляўся натуральная і арганічная ўпісваеца ў штодзён-

муроў".
 Першая сустрэча адбылася ў Тарноўскай школе. Гэтая школа вядомая тым, што яе ў свой час закончыла слынна беларуская паэтэса, рэдактар часопіса "Наша вера" і газеты "Авэ Марыя" Крысціна Лялько, а таксама саліст ансамбля "Свята" Вячаслаў Статкевіч. Таму і ўзоровень сустрэчы быў адпаведны. Хаця, што тут казаць, усе сустрэчы з узделам Эдуарда Акуліна і Леаніда Дранько-Майсюка

школы Лідскага раёна акрамя базавай школы ў Гудах. Як сказаў самі паэты, такіх раёнаў на Беларусі толькі троі: Лагойскі, Пухавіцкі і вось Лідскі.
 Пачаўшы некалі з Крупаўскай школы, часопіс "Верасень" павышаў у самых да-лекіх закуточках раёна, пакідаючы ўсюды веру ў тое, што жыве беларуская мова і жыве прыгожае беларускія паэтычныя слова, жыве беларуская песня. То поспеху спадары Э. Акуліну і Л. Дранько-Майсюку ў іхнія місіянерскія дзея-насці ў славу Беларусі.

Яраслаў Грынкевіч.

Гэтыя сустрэчы мелі і яшчэ адну адметную рысу. За некалькі гадоў паездак з часопісам "Верасень" па Лідчыне Эдуард Акулін і Леанід Дранько-Майсюк выступалі ў Лідскім каледжы, Лідской бібліятэцы, Палацы творчасці. А яшчэ яны аб'ехалі ўсе вясковыя

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідской друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 16.11.2015 г. у 17.00. Замова № 3466.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 8750 руб., 3 мес.- 26250 руб.

Кошт у розниці: па дамоўленасці.